

Bilaga 13 till dnr 3.2.17-11259/2020

Överväganden om projekt- och företagsstöd

Kompetensutveckling och rådgivning som bidrar till livsmedelsstrategin

Kompetensutveckling och rådgivning är ett bra sätt att öka både konkurrenskraften och att minska miljö- och klimatpåverkan inom jordbruk, trädgård och rennärning. Dessa insatser kan ha lika bra eller bättre effekt än andra styrmedel, som till exempel tvingande lagstiftning, och de kan ge synergieffekter till andra stöd och ersättningar.

Vid sidan av insatser mot ökad konkurrenskraft och miljö/klimat kan genomförandet av Livsmedelsstrategin innebära att det finns behov av insatser som riktas mot livsmedelssektorn och besöksnäringen i landsbygderna, där besöksnäringen är en viktig del för avsättningen av jordbruksprodukter och livsmedel.

Den ökade satsning som föreslås inom kompetensutveckling och rådgivning går i linje med det yttrande som Jordbruksverket lämnat om åtgärder för kompetensutveckling i Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP), dnr. 3.1.17-00718/2020.

Investeringsstöden fokuseras på jordbrukets konkurrenskraft, småskalig förädling, våtmarker och biogas

Investeringar i jordbrukets konkurrenskraft

Stöd till investeringar i jordbruks-, trädgårds- och rennäringens företag är ett effektivt stöd för gynna utvecklingen åt ett än mer hållbart jordbruk. Genom detta investeringsstöd påskyndas moderniseringen av jordbruket, det finns ett ökande behov för företagen att investera i ny teknik. Den digitala utvecklingen gäller även det moderna jordbruket. Inriktningen på stödet bör i första hand vara:

- Byggnation inom jordbruk och trädgård, med fokus på stallar
- Markförbättring
- Innovativ teknik inom jordbruk och trädgård.

Jordbruksverkets föreslår utökad budget för investeringsstöd till jordbrukets konkurrenskraft inklusive energi- och klimatinsatser jämfört med vad som gäller idag. Från dagens nivå, cirka 350 mnkr per år till 460 mnkr per år i alternativet med oförändrad budget. Detta kan ställas i relation till programperioden 2007-2013 då det betalades ut i genomsnitt 398 mnkr per år.

Söktrycket är relativt högt. Det finns ansökningar inne som motsvarar 457 mnkr i stöd. Efter att ha tagit hänsyn till att cirka 76% av inkomna ansökningar beviljas bedöms ansökningstrycket vara cirka 346 mnkr. Antalet ansökningar är 625 stycken.

Förädling av livsmedel på landsbygderna

Syftet med åtgärden ska vara ökad konkurrenskraft för jordbruks-, rennäringens- och trädgårdsföretag där man genom förädling ökar jordbruksprodukternas värde. Stödet ges till investeringar i småskalig förädling av jordbruksprodukter. Stödet är idag uppdelat på två olika delar, förädling som genomförs av jordbruksföretag

samt förädling av andra företag än dessa. Pengarna som tillförs bör endast läggas inom förädlingsstödet som bidrar till mer jobb (4.2/6a). Åtgärden bör begränsas så att det endast kan ges till företag på landsbygderna enligt den definition som anges i programmet.

Miljöinvesteringar med fokus på våtmarker

Det är prioriterat att ha kvar miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald och förbättrad vattenkvalitet samt andra insatser för förbättrad vattenkvalitet. Dessa har stor miljöeffekt.

Miljöinvesteringar som haft lågt söktryck är reglerbar dränering, restaurering av kulturmiljöer i renskötselområdet och engångsröjning föreslås inte finnas kvar under förlängningsåren. Tidigare utredningar har föreslagit att tvåstegsdiken och reglerbar dränering bör ingå i andra stöd, samt att engångsröjning bör slås ihop med miljöersättning för restaurering av betesmarker och slåtterängar. Dock hinner detta inte göras till 2021. Miljöinvesteringen till stängsel mot rovdjur föreslår vi ska läggas som ett nationellt stöd, utanför landsbygdsprogrammet. I förslaget med oförändrad budgetnivå finns dock en budget kvar inom landsbygdsprogrammet för 2021. Detta för att kunna hantera stängsel mot rovdjur om det nationella stödet inte kan komma igång under förrän 2022.

Investeringar i gödselbaserad biogas, om det inte finns annat nationellt stöd

Stöd till gödselbaserad biogas (6.4/5d) bör förlängas eftersom åtgärden leder minskade utsläpp av klimatgaser från gödsel och från de fossila bränslen biogasen ersätter. I regeringens klimathandlingsplan är biogas utpekad som den åtgärd inom lantbruket som bedöms ha störst potential att minska utsläppen från gödsel.

Hänsyn bör emellertid tas till om det nationella stödet för biogas (Klimatklivet) kommer finnas under perioden 2021-2022. Detta stöd har haft gynnsammare villkor än landsbygdsprogrammets stöd vilket också bidragit till lägre efterfrågan på stödet inom landsbygdsprogrammet. Dubbla stödmöjligheter bör undvikas.

Stöd till andra investeringar i förnybar energi, som solceller, bör endast ske via nationellt finansierade stöd för att undvika dubbla stödmöjligheter och fokusera landsbygdsprogrammet.

Energigrödor är, liksom biogas, viktiga för att samhället ska bli mer fossilfritt. Vi föreslår dock inte att pengar avsätts för detta under förlängningsåren. På lång sikt är det emellertid viktigt att öka produktionen av energigrödor för att nå ett fossilfritt samhälle. Särskilda insatser behöver göras för att öka intresset för stödet. För att kunna införa intresseskapande insatser behövs grundliga förberedelser och förankringsarbete och vår bedömning är därför att något stöd till energigrödor inte behöver införas före 2023.

Ett nationellt stöd till bredband, utanför CAP

Fortsatta investeringar i bredband är helt avgörande för utvecklingen av landsbygdernas såväl som modernt jordbruk som i många stycken är högteknologiskt idag. Det finns i de områden där marknaden inte själv klarar av att bygga ut bredband ett stort behov av stöd till bredbandsinvesteringar.

Jordbruksverket konstaterar dock att det nu finns ett nationellt bredbandsstöd som hanteras av Post- och telestyrelsen (PTS) som är regerings expertmyndighet på området. Jordbruksverket föreslår därför att bredbandsstödet tas bort från landsbygdsprogrammet. Att ha stöd för bredband både inom CAP och nationellt

blir ineffektivt och gör det mer komplext både för stödsökande och de myndigheter som hanterar stöden. Förutom komplexiteten som skapas genom två parallella stödsystem ställer EU-finansieringen särskilda krav. Bredbandstödet, jämfört med många andra stödåtgärder, är omgärdat av särskilda krav, villkor och hänsynstaganden. Det krävs i vissa fall också en särskild teknisk kompetens som expertmyndigheten PTS besitter. Utöver detta innebär de långa projekttiderna att det blir extra komplicerat att genomföra stödet inom ett EU-program där det finns krav på viss utbetalningstakt och högt ställda krav på offentliga upphandlingar.

Ett nationellt stöd till service på landsbygden, utanför CAP

Tillgång till service inom rimliga avstånd är viktigt för befolkningen i Sveriges landsbygder, särskilt i de allra glesast bebodda delarna. Idag finns stöd till service både som investeringsstöd, samarbetsprojekt och kompetensutveckling. Det genomförs även insatser inom lokalt ledd utveckling.

Jordbruksverket bedömer att stödet för investeringar i kommersiell service (dagligvarubutiker, drivmedel) är särskilt viktigt, men att det bör hanteras som ett nationellt stöd utanför CAP. Detta kan ske genom det nationellt finansierade investeringsbidraget till kommersiell service som finns parallellt med landsbygdsprogrammets stöd. Stödet finansieras genom det så kallade 1:1-anslaget för regional utveckling som hanteras av regionalt utvecklingsansvariga aktörer, dvs. landets 21 regioner. Dessa har också ett av regeringen utpekad ansvar för servicefrågorna och tar därför fram regionala serviceprogram. Vi har förståelse för att 1:1-anslaget kan vara hårt belastat av andra behövliga satsningar varför det kan vara nödvändigt att öronmärka medel för kommersiell service inom anslaget.

Samarbetsåtgärder för livsmedelsstrategin

Idag finns ett flertal samarbetsåtgärder, där många har en mycket liten budget. Jordbruksverket föreslår en fokusering till innovationsprojekt (EIP) både för ökad konkurrenskraft och bättre miljö- och klimatarbete inom jordbruk, trädgård och rennäring samt andra samarbetsprojekt inom tre områden, nämligen

- samarbetsprojekt för ökad konkurrenskraft inom jordbruk, trädgård och rennäring,
- samarbetsprojekt för miljöåtgärder inom jordbruk, trädgård och rennäring,
- samarbetsprojekt inom mat och besöksnäring som bidrar till livsmedelsstrategin

Stöden ger goda förutsättningar för att få fram nya produkter, nya produktionssätt och metoder vilket är ett måste för näringens utveckling.

Attraktiva landsbygder genomförs via lokalt ledd utveckling genom leadermetoden

Vi föreslår i enlighet med vårt yttrande den 26 september 2019, ”Inkludering av landsbygdsutvecklingsåtgärder i Leader”, (Dnr 3.2.17-14184/2019) att de allmännyttiga stöden som syftar till en attraktiv landsbygd för boende och besökare helt genomförs inom Leader. Det handlar om stöd till småskalig infrastruktur, idrotts- och fritidsanläggningar och samlingslokaler, rekreation och turisminfrastruktur, samt natur- och kulturmiljöer, inklusive hembygdsgårdar. Ett motiv är att förutsättningarna ökar för att den här typen av mindre allmännyttiga investeringar ska bli långsiktigt hållbara genom den lokala förankringen som är en

bärande del av leadermetoden. Det är viktigt att ta tillvara leadermetodens styrkor, dvs det stora lokala engagemanget där lokala utvecklingsstrategier kan ta ett helhetsgrepp över behoven. Ett annat motiv är att undvika de dubbla stödmöjligheter som nu finns när budgeten för landsbygdsutveckling inom CAP ser ut att bli mindre.